

Kulturhistorisk rapport



Udgravning på Hovensvej, Aabybro

Huse, gruber og en brønd fra ældre
jernalder

J.nr. ÅHM 6790

Udgravning sommer og efterår 2017

Rapport udfærdiget af: arkæolog Rie Bloch



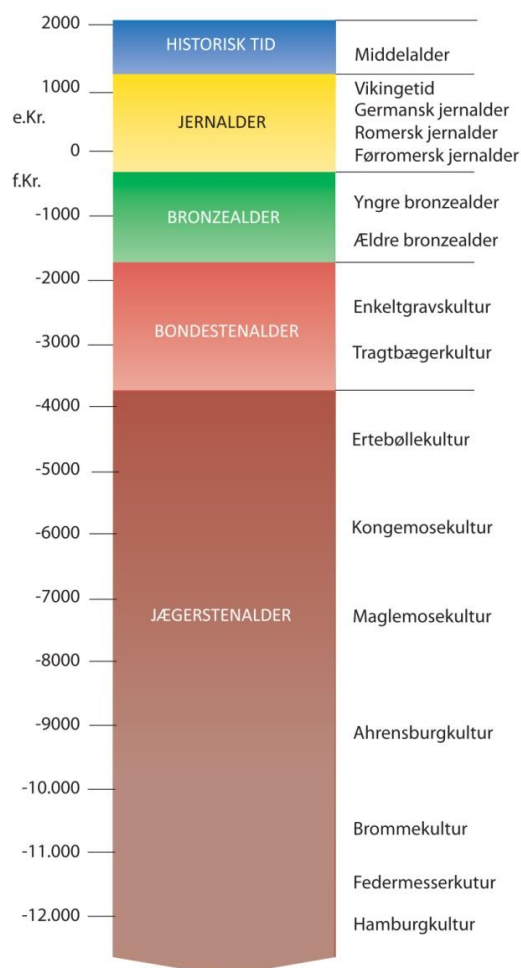
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	7
Udgravningsdata.....	8



Indledning

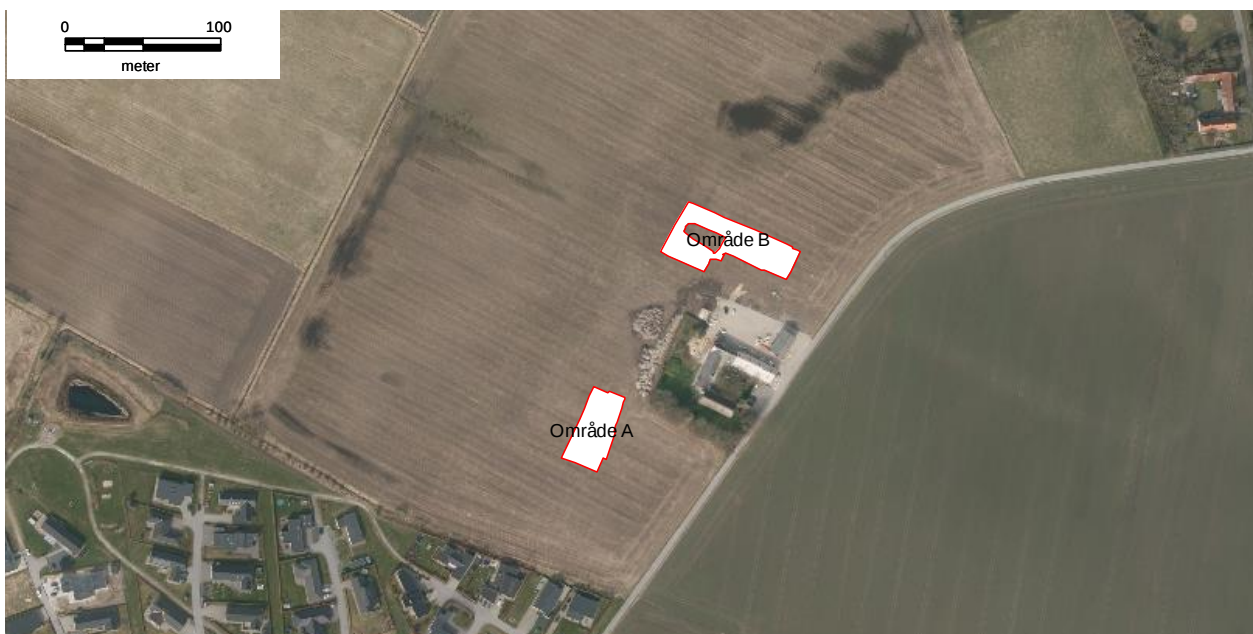
For omkring 2000 år siden var området ved Hovensvej i Aabybro, bosat af jernalderbønder og deres husdyr. Her boede mennesket side om side, i landsbyer, og har formentlig dyrket deres jord og haft deres kvæghold til at græsse, lige i nærheden af deres huse.

Spor efter jernaldermenneskets huse, affald og anden aktivitet bidrager til en større forståelse af deres dagligdag og levevis. Det er oftest husene vi finder spor af og i jernalderen – såvel som i bronzealder og vikingetid – er det de såkaldte treskibede langhuse der er mest almindelige. Det gælder også for udgravningen ved Hovensvej. Ud over de treskibede langhuse blev der også fundet et stort grubekompleks. *Gruber* er arkæologernes betegnelse for større nedgravninger, eller huller i jorden, som er fyldt med kulturjord, affald og/eller større sten. På Hovensvej-udgravningen optrådte der så mange af disse gruber oveni hinanden, at det bliver betegnet som et grubekompleks. Dette viste sig at være ganske interessant, ikke mindst fordi der blev fundet en brønd i den ene af dem.

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med en planlagt, privat byggemodning af et større område vest for Hovensvej, omkring gården Vester Hoven, blev bygherre anbefalet at få lavet en arkæologisk forundersøgelse. Denne blev udført af Nordjyllands Historiske Museum i maj 2017, hvor det hurtigt blev klart, at der fandtes spor efter en jernalderlandsby på arealet.

Allerede i juni 2017, samt nogle dage i september 2017, blev der derfor foretaget en arkæologisk udgravning af to områder, der havde vist sig at være særligt interessante under forundersøgelserne: område A og område B (fig. 1).



Figur 1. Ortofoto af område A og B, beliggende hhv. sydvest og nord for gården Vester Hoven. Det er tydeligt på fotoet, at der er meget vådt i området, idet markerne står under vand.

Lokalområdet i oldtiden

Området omkring gården Vester Hoven er generelt fladt, og meget lavtliggende. Det var ganske tydeligt under udgravningen, hvor grundvandet konstant måtte holdes væk i område B, for at udgravningsarbejdet kunne udføres (fig. 1). Det høje grundvandsspejl har været udnyttet i jernalderen, hvor man har udvundet vand til både mennesker og dyr. Desuden kunne den meget lerede undergrund i område B udnyttes i konstrueringen af huse, lerkar osv.

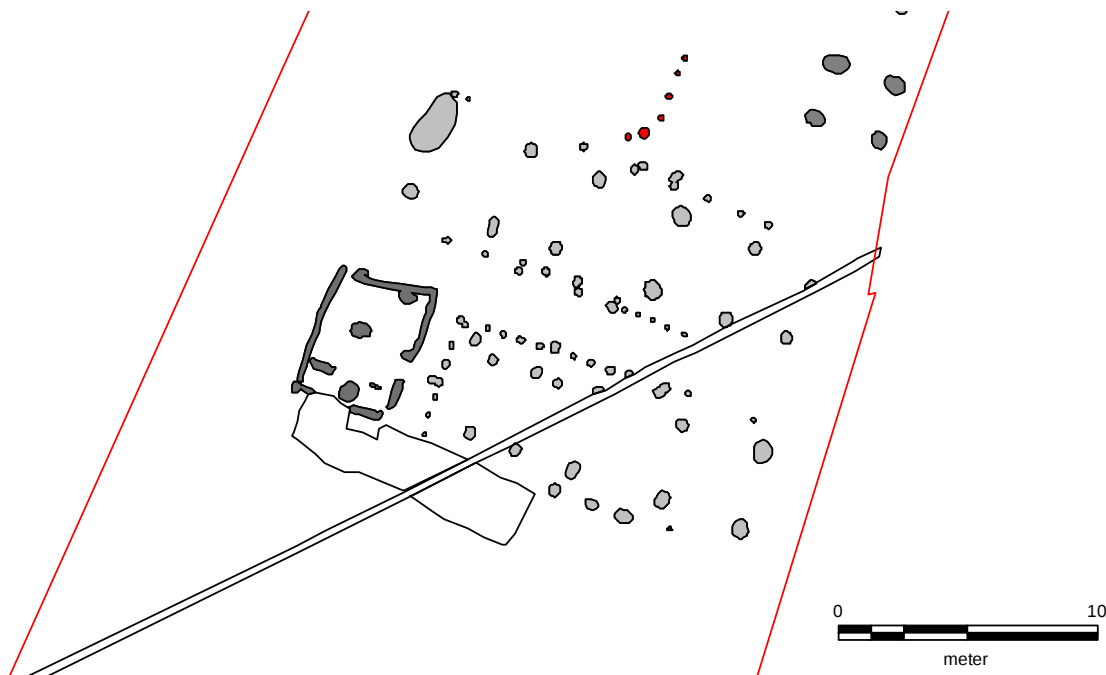


Figur 2. Lidarkort med det udgravede område markeret med rød streg og hvid udfyldning. Som det ses på kortet, er udgravningen og gården Vester Hoven beliggende i et lavt og meget fladt område ©COWI

Det lavtliggende engområde har været ideelt som græsningsareal til kvæghold, mens det lidt højere liggende område har dannet de ideelle rammer for bosættelsen.

Undersøgelsens resultater

I alt blev der fundet ni treskibede langhuse, et større grubekompleks samt en enkelt brønd. Nogle af langhusene var med to indgange; en i hhv. nord og syd, i midten af husets langside. Dette er typisk for langhusene i førromersk jernalder.



Figur 3. Et udsnit af konstruktionerne i område A på Hovensvej-lokaliteten. Med lys grå udfyldning er der markeret to af de treskibede langhuse, hvor der tilmed er hhv. væg – og gavlstolpehuller bevaret.

Husene på Hovensvej var ganske fint repræsenterede idet der i flere tilfælde både var vægstolpehuller og gavlstolpehuller bevaret, så næsten hele husets udstrækning næsten var synlig (fig. 3). Derudover forekom der også en hegnstruktur lige vest for, og i forlængelse af, et af husene. Dette skal muligvis tolkes som en lille tilbygning til huset, hvor man har kunnet opbevare forråd eller lignende. Det er også muligt at der har foregået bearbejdning af mad, skind eller lignende i den lille tilbygning (fig. 3).

I område B blev der som nævnt, fundet et større grubekompleks. Dette er opstået i forbindelse med at jernalderbønderne har gravet ler op fra undergrunden, som de har anvendt til husene, keramikken osv. Efterfølgende er nogle af gruberne så anvendt til affald fra bopladsen, som en slags skraldespand. Samtidig har det våde område udgjort de optimale bevaringsforhold for bl.a. organisk materiale, således at der er



Figur 4. En sortbrændt benpren fra en af gruberne på Hovensvej-udgravningen.

bevaret en del knoglerester og potteskår i gruberne. Enkelte af knoglerne havde snitmærker, mens flere var helt sortbrændte. Det tyder på at gruberne rummer affald fra både slagtning og tilberedning af dyrene.

Foruden bopladsaffald, er der også havnet nogle lidt finere genstande i gruberne. Det gælder f.eks. en såkaldt benpren (fig. 4). En benpren er en tilspidset knogle, der anvendes i skindarbejde. Det er formentlig skindet fra de slagtede kvæg, der er blevet bearbejdet på jernalderbebyggelsen ved Hovensvej.



Figur 5. Brønden fra Hovensvej, i profil. Trækstruktionen i midten kan svagt anes. Den store sten der ligger i fladen, kan have indgået i brøndkonstruktionen.



Figur 6. Kar fra bunden af brønden på Hovensvej. Bemærk det fine mønster mellem de to hanke, lavet af negleindtryk.

En enkelt af gruberne i område B viste sig at være en brønd. Det blev tydeligt at der var tale om en brønd, da den næsten cirkulære konstruktion af egetræstømmer, pludselig blev blotlagt i grubefyldet. Den våde, lerede jord har udgjort så gode bevaringsforhold, at de flere tusinde år gamle egetræstykker stadig stod bevaret i nogenlunde samme position, som de var sat ned i, i jernalderen.

I bunden af denne brønd blev der ydermere fundet et næsten komplet kar, der muligvis er blevet tabt i brønden, da man forsøgte at få vand op af denne (fig. 6). Mellem karets to hanke havde pottemageren trykket sin negl ind i leret, i tre vandrette bånd, hvilket er et klassisk mønster på keramikken fra yngre førromersk jernalder og ældre romersk jernalder (ca. 500 f.Kr – 250 e.Kr.).

De forskellige anlæg og konstruktioner – husene, brønden og gruberne – samt genstandsfundene fra Hovensvej-udgravningen, tegner altså en dateringsramme af lokaliteten inden for den ældre del af jernalderen. For at understøtte denne datering, er der udført to kulstof-14 analyser af trækul fra to forskellige treskibede langhuse, i område A. Disse analyser viser at de to langhuse skal dateres til ca. 350-150 år f.Kr., og altså i førromersk jernalder. Der er således ingen tvivl om at landsbyen ved Hovensvej skal dateres til yngre førromersk jernalder/ældre romersk jernalder.

Sammenfatning og perspektivering

Udgravningen på Hovensvej i Aabybro har, trods sin relativ beskedne størrelse, alligevel vist sig at være ganske interessant. Særligt den velbevarede brønd er spændende, da det ikke er noget man finder i store mængder fra forhistorisk tid. Derudover kan særligt de to af de treskibede langhuse i område A bidrage til vores viden om jernalderens bebyggelse, idet der er bevaret relativt mange gavlf- og vægstolpehuller, der kan give et næsten komplet billede af husenes opbygning.

Der findes mange andre jernalderhuse i mere eller mindre velbevaret stand i Nordjylland, såvel som resten af Danmark. Med resultaterne fra den arkæologiske undersøgelse ved Hovensvej, kan vi nu bidrage med yderligere informationer til den samlede viden om jernalderbøndernes hverdagsliv.

¹⁴C-analyse

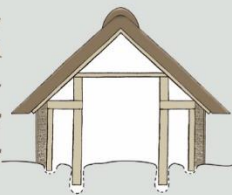
Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere organisk materiale, altså materiale fra mennesker, dyr og planter.

Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. ¹⁴C har de samme egenskaber som almindeligt kulstof (¹²C), men er radioaktivt. Når en organisme, fx et menneske dør, mindskes antallet af C-14 atomer i det døde menneske derefter langsomt, eller henfalder som det kaldes. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

¹⁴C-analyserne udføres af fysikere, som modtager de materialer, der udvælges fra forkullet materiale - oftest fra makrofossil-analyser.

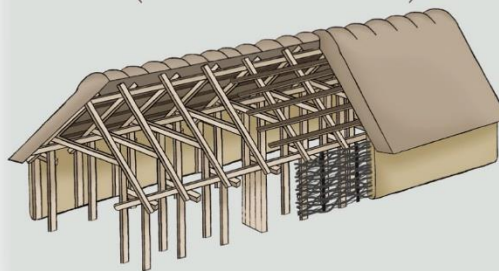
Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.



Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).



Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværk:

Danmarks Oldtid, Ældre jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr. af Jørgen Jensen, 2003, Gyldendal.

Udgravningsdata

Hovensvej, Aabybro

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. ÅHM 6790
- Fund & Fortidsminder: 12.06.15 sb 38
- Kulturstyrelsen jnr. 17/02553
- Bygherre: Mike Nielsen
- Undersøgt areal: ca. 1.000 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Poul Nissen, daglig leder
 - Arkæologstuderende Andreas Bo Nielsen, arkæolog Rie Bloch og arkæolog Karin Johannesen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg